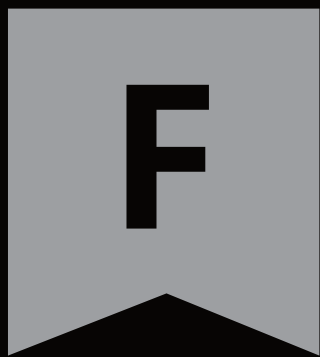

TWIERDZA POZNAŃ

POZNAŃ FORTRESS

Już od średniowiecza Poznań był jednym z najważniejszych grodów obronnych ówczesnego państwa. Miasto prężnie rozwijało się i z biegiem lat stawało się coraz ważniejszym ośrodkiem gospodarczym oraz militarnym.

W 1793 roku, w wyniku drugiego rozbioru Polski, Poznań znalazł się na wiele lat pod panowaniem pruskim. Ze względu na położenie blisko granicy prusko-rosyjskiej miał znaczenie strategiczne i był uwzględniany w planach militarnych. Dlatego podjęto decyzję o jego fortyfikacji. Budowę twierdzy zainicjował gen. Karl Wilhelm von Grolman (1777–1843), dowódca pruskiego Sztabu Generalnego.

Według jego słów obecność twierdzy miała: *świadczyć o tym, że Prusy za żadną cenę nie odstąpią tak potrzebnych im ziem i jednym uderzeniem zetrą w pył odwieczne intrygi i podstępny Polaków.*

Pierwszą fazą wznoszenia w Poznaniu pruskich fortyfikacji była budowa tzw. twierdzy poligonalnej. O jej wzniesienie gen. Grolman apelował już w 1815 roku – tuż po zakończeniu wojen napoleońskich, które rozbudziły nadzieje Polaków na niepodległość. W 1817 r. gen. Grolman opracował wstępny szkic twierdzy. Autorem przekazanego do późniejszej realizacji planu był Johann von Brese, wówczas pracownik Ministerstwa Wojny. W czerwcu 1828 roku komisja pod przewodnictwem Gustava von Raucha (głównego inspektora twierdz) naniosiła zmiany proponowane przez króla Fryderyka Wilhelma. Plan został ostatecznie zatwierdzony 14 sierpnia 1828 roku. Jeszcze w tym samym roku rozpoczęto prace budowlane, którymi kierował kpt. Moritz von Prittwitz. Budowę zaczęto od imponującego Fortu Winiary, następnie stworzono pierścień fortów otaczających miasto. Pierwszy etap wznoszenia poligonalnej Twierdzy Poznań zamknięto 1 października 1834 roku. Uznano ją za twierdzę II klasy. Ostateczne zakończenie budowy miało miejsce w 1864 roku, a twierdza została zakwalifikowana jako twierdza I klasy.

Rozbudowa poznańskich fortyfikacji nabrała olbrzymiego impetu po zjednoczeniu państw niemieckich pod egidą Prus. System umocnień zbudowany przez Niemców w stolicy Wielkopolski na przełomie XIX i XX wieku uczynił Poznań największą twierdzą położoną u wschodnich granic II Rzeszy. Był to jeden z najpotężniejszych systemów obronnych w Europie, będący do dziś unikalnym zabytkiem w skali kraju.

Since the Middle Ages, Poznań had been one of the most important defensive castles of Poland. The city developed dynamically and over the years it became an increasingly important economic and military centre.

In 1793, as a result of the second partition of Poland, Poznań was taken over by Prussia for many years. Due to its location close to the Prussian-Russian border, it had a strategic place in military plans. Therefore, it was quickly decided to fortify it. The construction was initiated by Karl Wilhelm von Grolman (1777–1843), the then commander of the Prussian General Staff. In his words, the presence of the fortress was supposed to: “testify that Prussia will not give up the lands it needs so much at any cost, and with one blow it will wipe into dust the eternal plots and deceptions of the Poles.”

The first phase of erecting Prussian fortifications in Poznań was the construction of the polygonal fortress. General Grolman appealed for its erection in 1815 - right after the end of the Napoleonic Wars, which aroused Poles' hopes for independence. In 1817, General Grolmann prepared a preliminary sketch of the fortress. A plan, handed over for later implementation, was designed by Johann von Brese, who worked at that time in the ministry of war. In June 1828, a commission chaired by Gustav von Rauch (chief inspector of fortresses) introduced changes proposed by King Frederick William. The plan was finally approved on 14 August 1828. Construction works began in the same year and were led by captain Moritz von Prittwitz. The construction began with the impressive Fort Winiary, then a ring of forts surrounding the city was created. The first stage of the construction of the polygonal Poznań Fortress was closed on 1 October 1834. It was considered a 2nd class fortress. The construction was finally completed in 1864 and the fortress was then classified as a 1st class fortress.

The expansion of the Poznań fortifications gained enormous impetus after the reunification of the German states under the aegis of Prussia. The system of fortifications, built by the Germans in the capital of Greater Poland at the turn of the 19th and 20th centuries, made Poznań the largest fortress located on the eastern borders of the Second Reich. It was one of the largest defence systems in Europe, and is still a unique monument on a national scale.

MAPA PREZENTUJĄCA PRUSKIE OBRWAROWANIA POZNANIA NA POZNAŃKU XX W.
rys. Mariusz Wojciechowski w J. Biesiadka, A. Gawlak, S. Kucharski, M. Wojciechowski, *Twierdza Poznań. O fortyfikacjach miasta Poznania w XIX i XX wieku*, Poznań 2006 na podstawie planu z 1841/1871 ze zbiorów GStAPK Berlin oraz Rogalanka, poz. kat. 33
THE MAP PRESENTING THE PRUSSIAN FORTIFICATIONS OF POZNAŃ AT THE BEGINNING OF THE XX CENTURY
drawing by Mariusz Wojciechowski in J. Biesiadka, A. Gawlak, S. Kucharski, M. Wojciechowski, *Twierdza Poznań. O fortyfikacjach miasta Poznania w XIX i XX wieku*, Poznań 2006 basen on the plan form 1841/1871 from the collection of GStAPK Berlin and Rogalanka item cat. 33

ZESPOŁY KOSZAROWE / BARRACKS COMPLEXES:			
1 - 47 pułku piechoty 47th Infantry Regiment	10 - koszary taborów rolling stock barracks		drogi forteczne fortress roads
2 - 6 pułku grenadierów 6th Grenadier Regiment	P. C. - plac ćwiczeń exercise yard		linia kolejowa railway line
3 - 2 przybocznego pułku huzarów 2nd Hussars Regiment	Rch. - fort Raucha Rauch's fort	•	schrony amunicyjne ammunition shelters
4 - 5 batalionu taborów 5th battalion of rolling stock	S. - fort Steinäckera Steinacker's fort	—	schrony piechoty infantry shelters
5 - magazyny 5 batalionu taborów the warehouses of 5th battalion of the rolling stock	P. - fort Prittwitza Prittwitz's fort	■	schrony artyleryjskie artillery shelters
6 - koszary saperów sapper barracks	S. P. - strzelnica piechoty infantry shooting range	⋯	zadrzewienia maskujące masking trees
7 - koszary lotnicze air barracks	Rn - fort Roona Roon's fort	—	wały przy drogach fortecznych embankments at fort roads
8 - koszary artylerii artillery barracks	A. - luneta Astera Aster telescope		
9 - hala sterowcowa airship hall			

FORT VII COLOMB (WAROWNIA IM. FLORIANA DĄBROWSKIEGO)

FORT VII COLOMB (FLORIAN DĄBROWSKI FORT)

Fort VII jest interesującym przykładem niemieckiej architektury militarnej wzniesionej na ziemiach polskich. Wybudowany przez Niemców po wygranej przez nich wojnie francusko-pruskiej. Powstawał w latach 1876–1880, kilkaset metrów na południe od wylotu drogi berlińskiej. Budowę prowadziła firma „G. Stammer & Co.”, odpowiedzialna również za budowę Fortów VIII i IX. Kierownictwo ze strony wojska sprawowali **kpt. Gross oraz ppor. Reeps i ppor. Clausius** (ich nazwiska widnieją na tablicy wmurowanej w sieni bramy wjazdowej do fortu).

Pierwotnie niemieckie forty w Poznaniu oznaczane były numerami. Na początku XX wieku każdemu z nich przydzielono patrona – postać zasłużoną dla rozwoju pruskiego militarizmu. Intencją zaborcy było nasycenie niemiecką symboliką przestrzeni publicznej, która wciąż, dzięki staraniom Wielkopolan, miała silnie polski charakter. W 1902 roku Fort VII otrzymał nazwę „Colomb” – na cześć generała kawalerii **Friedricha Augusta von Colomba (1775–1854)**, w latach 1843–1848 naczelnego dowódcy V Korpusu Armijnego w Poznaniu. Postać patrona Niemcy wybrali dość niefortunnie, gdyż generał znany był z sympatii dla Polaków.

Podczas Powstania Wielkopolskiego miała miejsce brawurowa akcja oddziału Polskiej Organizacji Wojskowej Zaboru Pruskiego, który otrzymał zadanie przejęcia z rąk niemieckich żołnierzy Fortu VII, wypełnionego kilkusettonowym ładunkiem bomb lotniczych. Przecięcie przez powstańców kabla elektrycznego Poznań-Ławica oraz zablokowanie łączności telefonicznej uniemożliwiło odpalenie ładunków wybuchowych, czym w razie ataku zagroziła obsada fortu. Po pertraktacjach z atakującymi – 5 stycznia 1919 roku Niemcy skapitulowali.

Po I wojnie światowej Fort VII wykorzystywany był jako magazyn amunicji, m.in. dla 3 Pułku Lotniczego Wojska Polskiego.

16 marca 1931 roku w ramach repolonizacji (usuwania z przestrzeni publicznej symboli związanych z polityką germanizacji) otrzymał za patrona mjr. Floriana Dąbrowskiego (1798–1848) – bohatera Powstania Listopadowego i zrywu niepodległościowego w okresie Wiosny Ludów.

Jako budowla wzniesiona dla celów obronnych, Fort VII tylko raz został poddany poważnemu sprawdzianowi. Zimą 1945 roku stanowił silny punkt oporu Niemców przed atakiem Armii Czerwonej. Skapitulował dzień przed zakończeniem walk o Poznań.

Fort VII, wraz z pojedynczymi przykładami oryginalnego wyposażenia, należy do najlepiej zachowanych budowli Twierdzy Poznań. Potrzeba szczególnej dbałości o jego stan wynika przede wszystkim z funkcji, jaką pełnił podczas II wojny światowej. O jego wyjątkowym miejscu w historii Polski zadecydowało uruchomienie w nim pierwszego na okupowanych ziemiach II Rzeczypospolitej niemieckiego nazistowskiego obozu koncentracyjnego i uczynienie zeń największego w Wielkopolsce ośrodka eksterminacji Polaków.

Fort VII is an interesting example of German military architecture built in the Polish lands. It was built by the Germans after they won the Franco-Prussian war, in 1876–1880, several hundred meters south of the exit of the Berlin road. The construction was carried out by the company G. Stammer & Co., Also responsible for the construction of Fort VIII and IX. On behalf of the army, the construction was commanded **by Captain Gross, Second Lieutenant Reeps and Second Lieutenant Clausius** (their names appear on a plaque in the vestibule of the Fort Entrance Gate).

Originally, German forts in Poznań were marked with numbers. At the beginning of the 20th century, each of them was assigned a patron – a figure who contributed to the development of Prussian militarism. The partitioner's intention was to saturate with German symbols the public space, which, thanks to the efforts of the inhabitants of Greater Poland, still had a strong Polish character. In 1902, Fort VII was named “Colomb” in honour of the cavalry general **Friedrich August von Colomb (1775– 1854)**, commander-in-chief of the 5th Army Corps in Poznań in the 1843–1848. This patron was chosen by the Germans quite unfortunately, because the general was known for his sympathy towards Poles.

During the Greater Poland uprising, it has seen a daring action with the troops of Polish Military Organization of Prussian Partition, which was tasked with taking over Fort VII, filled with several hundred tons of air bombs, from German soldiers. The cutting of the Poznań-Ławica electric cable by the insurgents and the blocking of telephone communication prevented the firing of explosives prepared by the fort crew for the event of an attack. On 5 January 1919, after negotiations with the insurgents, the Germans capitulated.

After World War I, Fort VII was used as an ammunition store, for example for the 3rd Air Regiment of the Polish Army.

During the Greater Poland uprising in 1919, it has seen a daring action with the troops of Polish Military Organisation, which was tasked with taking over the Fort from German soldiers. The cutting of the Poznań-Ławica electric cable by the insurgents and the blocking of telephone communication prevented the firing of explosives prepared by the Fort crew for the event of an attack. After negotiations with the insurgents, the Germans capitulated.

On 16 March 1931, as part of Polonisation (removing symbols related to the Germanisation policy from the public space), fort was given the name of Major Florian Dąbrowski (1798–1848), hero of the November Uprising and the independence uprising during the Spring of Nations.

As a structure erected for defensive purposes, Fort VII has only been seriously tested once. In the winter of 1945, it was a strong point of German resistance against the Red Army attack. It capitulated the day before the end of the fights for Poznań.

Fort VII, with individual examples of original equipment, is one of the best-preserved buildings of the Poznań Fortress. The need for it to be well maintained results primarily from the function it performed during World War II. Its unique place in the history of Poland was determined by the fact that the Nazi Germany placed there its first concentration camp in the occupied territories of the Second Polish Republic and made it the largest centre for the extermination of Poles in Greater Poland.

Friedrich August von Colomb (1775 - 1854) - naczelný dowódcą V Korpusu Armijnego w Poznaniu.

Friedrich August von Colomb (1775 - 1854) - commander-in-chief of the 5th Army Corps in Poznań.

Major Florian Dąbrowski (1798-1848)

rys. C. Frankiewicz, *Działania wojenne w Wielkopolsce w roku 1848, część 1, Wzięcie Książa, Poznań 1926, s.68*

drawing C. Frankiewicz, *Warfare in Wielkopolska in 1848, part 1, The Książ Take, Poznań 1926, p. 68*

KOSZARY SZYJOWE

GORGE BARRACKS

Dwukondygnacyjna część przeznaczona na zaplecze mieszkalno-funkcjonalne dla żołnierzy stacjonujących w forcie. Na piętrze po prawej stronie od wjazdu zlokalizowana była wartownia, po lewej stronie mieścił się telegraf. Kolejne pomieszczenia zajmowali oficerowie. W trzech dalszych izbach prawego skrzydła mieścił się lazaret, w lewym kwaterowali żołnierze. Pomieszczenia bez okien na załamaniach skrzydeł oddane były na magazyn pożywienia i piekarnię. Wyjścia na majdan zamykano żelaznymi dwuskrzydłowymi drzwiami. Po stronie zewnętrznej, obok wyjść, znajdowały się śmietniki. Dolne piętro to głównie izby mieszkalne żołnierzy, jedynie pomieszczenia przy samym wjeździe (pod telegrafem i wartownią) zajęte były przez kuchnie – z trzema dużymi piecami w każdej z nich. W ślepych pomieszczeniach znajdowały się magazyny prowiantu, za nimi studnie z pompami ręcznymi.

Komunikacja odbywała się przy wykorzystaniu czterech klatek schodowych – dwóch przy wjeździe i po jednej na końcu każdego skrzydła. Pomieszczenia koszar ogrzewały wolnostojące żeliwne piece.

Two-storey part intended for residential and functional facilities for soldiers stationed in the fort. On the first floor, on right side of the entrance, there was a guardhouse, while on the left side there was a telegraph room. The next rooms were intended for officers. In three further rooms of the right wing there was a hospital, while the left wing was occupied by soldiers. Blind rooms on the bends of the wings were intended for a food store and a bakery. Exits to the tambour were closed with iron, double-leaf doors. The lower floor was designed for the living quarters of soldiers, only the rooms at the entrance (under the telegraph room and the guardhouse) were occupied by kitchens, with three large stoves in each of them. The blind rooms housed provision magazines, behind them there were wells with manual pumps on each floor, and further, at the exits, garbage cans.

Communication was carried by four staircases – two at the entrance and one at the end of each wing. The barracks rooms were heated by free-standing cast iron stoves.

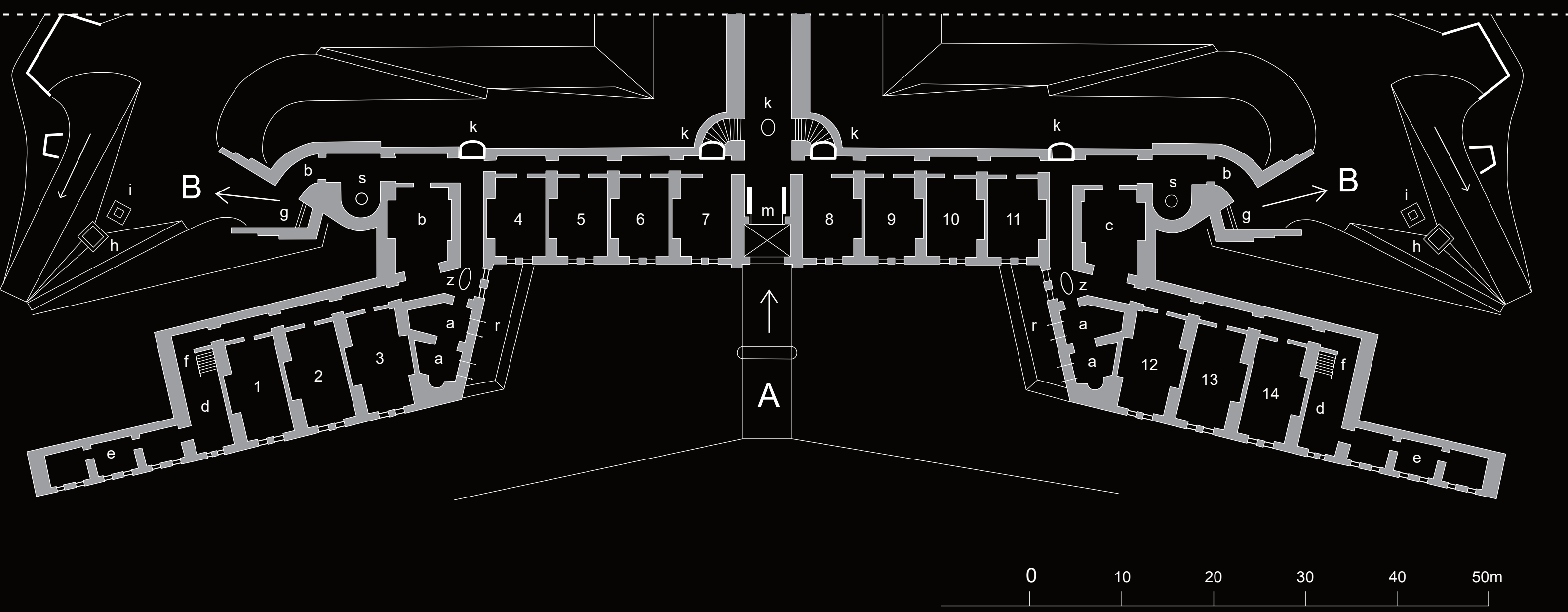
LATRYNY

LATRINES

Znajdowały się na skrzydłach koszar szyjowych. Każda składała się z trzech pomieszczeń, w których znajdowały się po 4 otwory klozetowe. Funkcje pisuarów pełniły ściany obłożone płytkami z łupka. Korzystanie z latryny miało związek z wojskową hierarchią. Oficerowie mieli dla siebie oddzielne stanowiska.

They were located on the wings of the gorge barracks. Each consisted of three rooms with 4 toilet openings. Walls covered with slate tiles served as urinals. The use of the latrine was related to the military hierarchy. There were separate positions assigned to officers only.

SCHEMAT KOSZAR SZYJOWYCH W 1884 R.
rys. Jacek Biesiadka w: J. Biesiadka i in., *Twierdza Poznań*, Poznań 2006

DIAGRAM OF THE NECK BARRACKS IN 1884
drawing by Jacek Biesiadka in : J. Biesiadka et al., *Twierdza Poznań*, Poznań 2006

GÓRNA KONDYGNACJA / TOP FLOOR:

1-4, 11 -	izby żołnierskie
soldiers' chambers	c -	piekarnia
bakery
5, 6, 9, 10 -	izby oficerskie
officers' chambers	d -	pomieszczenie dodatkowe
additional room
7 -	telegraf
telegraph	e -	latryny
latrines
8 -	wartownia
guardhouse	m -	most zwodzony
drawbridge
12 - 14 -	lazaret
field hospital	A -	most i główna brama wjazdowa
bridge and main entrance gate
a -	izby strzeleckie
shooting chambers	B -	wyjścia piechoty
infantry exits
b -	magazyn prowiantu
provision house		

DOLNA KONDYGNACJA / LOWER TIER:

1-6, 9-14 -	izby żołnierskie
soldiers' chambers
7, 8 -	kuchnie
kitchens
a -	izby działowe
division chambers
b, c -	magazyn prowiantu
provision house
d -	piwnica
basement
f -	mała piwnica pod schodami
a small basement under the stairs
s -	studnia
well

POZOSTAŁE POMIESZCZENIA / OTHER ROOMS:

g -	śmietnik
garbage can
h -	zbiornik na popiół
ash container
i -	studnia odwadniająca
drainage well
r -	rów diamentowy
diamond trench
z -	winda do transportu luf
elevator for transporting barrels
k -	kominy doświetlające
lighting chimneys

KAPONIERA CZOŁOWA

SALIENT CAPONIER

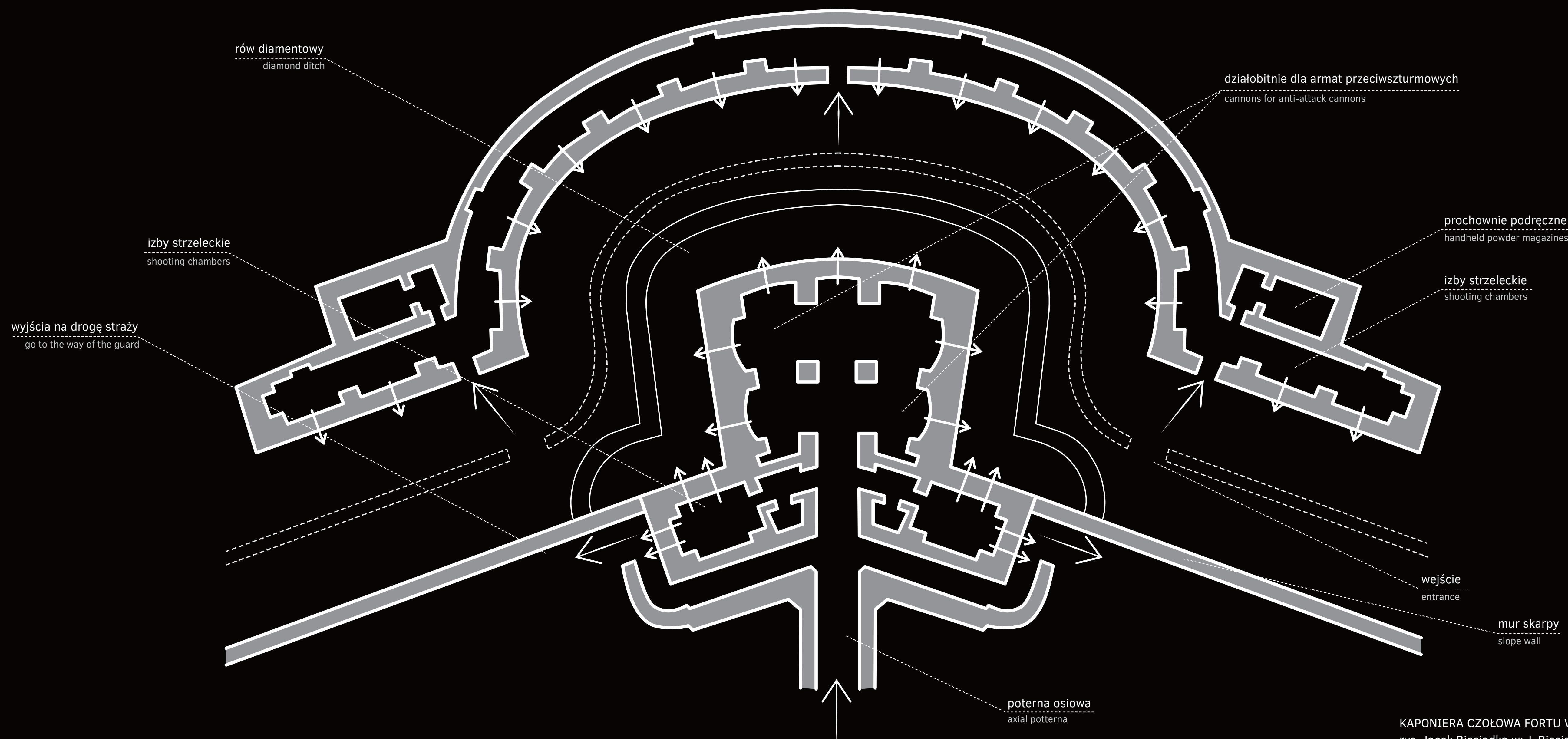
Zlokalizowana jest w czołowym narożniku fortu. W części wysuniętej w kierunku fosy znajdowały się cztery stanowiska ogniowe dla armat gładkolufowych, z których ostrzał obejmował obie strony odcinka czołowego fortu. Na ścianach kaponiery umieszczone były specjalne uchwyty przeznaczone dla lawet działowych. W kierunku czołowym skierowane były trzy dodatkowe strzelnice karabinowe, zamykane zasuwami.

It is located in the face corner of the Fort. In the part protruding towards the moat, there were four firing positions for smoothbore cannons, the fire of which covered both sides of the face section of the Fort. On the walls of the caponiers there were special holders for gun trailers. Three additional rifle embrasures, closed with bars, were directed towards the face of the fort.

W trakcie modernizacji fortu do uzbrojenia wprowadzono działka rewolwerowe, a stanowiska strzeleckie zostały przebudowane. Wykonano nowe strzelnice osłonięte stalowymi płytami, podnoszonymi z wnętrza kaponiery za pomocą łańcucha z przeciwwagą. Trzy dodatkowe strzelnice zostały zamurowane i w ich miejsce utworzono 5 nowych. Przed kaponierą znajduje się przeciwskarpowa galeria strzelecka z izbami strzeleckimi i podręcznymi prochowniami.

During the modernisation of the fort, revolver cannons were introduced to the armament, and the shooting positions were rebuilt. New embrasures were constructed, covered with steel plates lifted from the inside of the caponier by a chain with counterweight. Three additional embrasures were bricked up and in their place 5 new ones were created.

In front of the caponier there is a counterscarp shooting gallery with shooting rooms and auxiliary powder magazines.

KAPONIERA CZOŁOWA FORTU VII W 1884 R.
rys. Jacek Biesiadka w: J. Biesiadka i in., *Twierdza Poznań*, Poznań 2006
SALIENT CAPONIER IN THE FORT VII IN 1884
drawing by Jacek Biesiadka in: J. Biesiadka et al., *Twierdza Poznań*, Poznań 2006

PIĘCIOLUFOWE DZIAŁO NA LAWECIE KAZAMATOWEJ

A FIVE-BARREL GUN ON A CASEMATE TRAILER

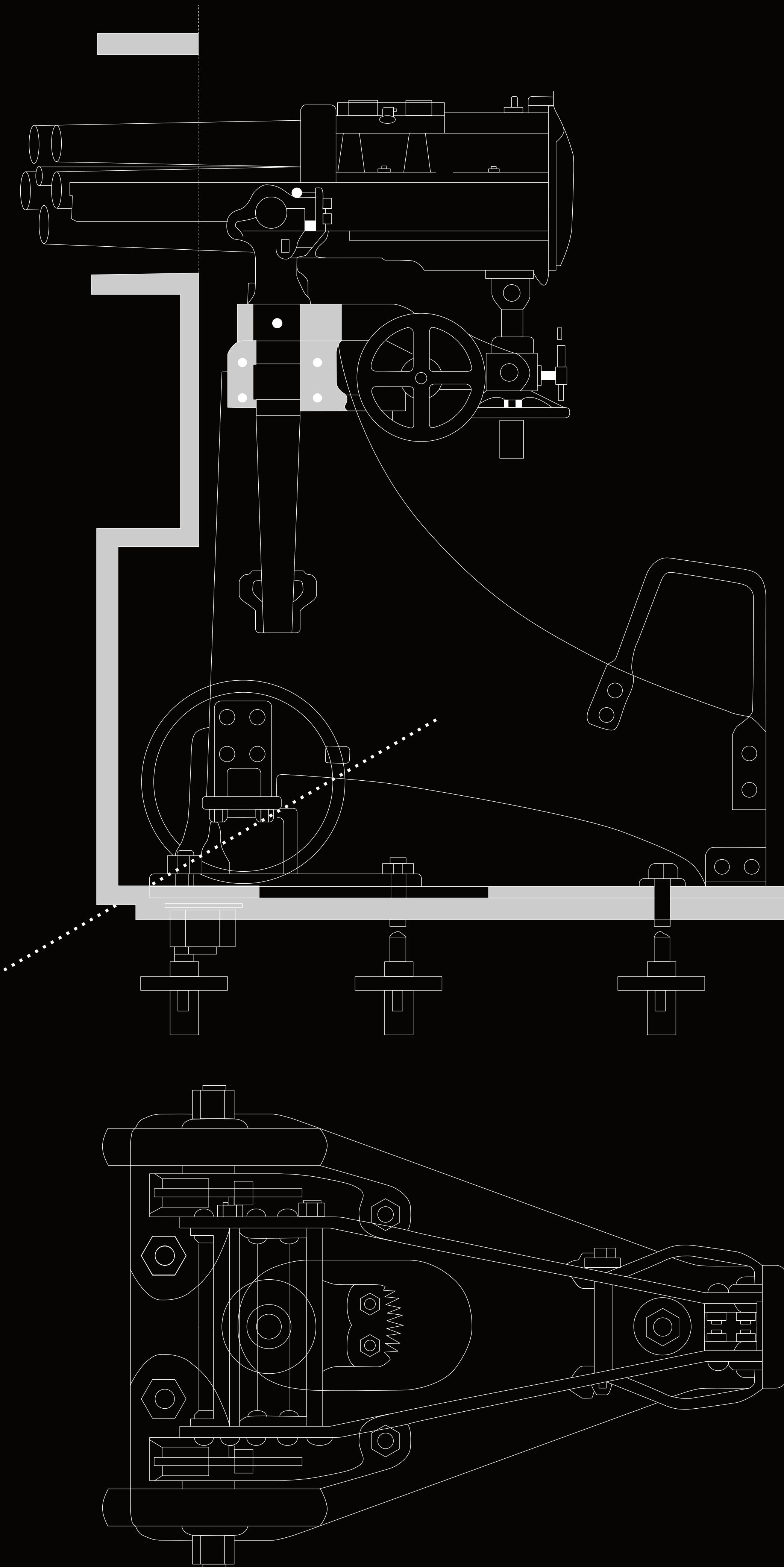

Działko rewolwerowe skonstruowane w 1873 roku przez B. Hotchkissa. Początkowo używane głównie jako uzbrojenie okrętów. Po poprawieniu konstrukcji mechanizmów wewnętrznych, produkowane w zakładach Grussona również jako uzbrojenie dla niemieckich fortyfikacji.

A revolver cannon constructed in 1873 by B. Hotchkiss. Initially used mainly as a ship armament. After improving the design of the internal mechanisms, it was also produced in Grusson's factories as an armament for German fortifications.

PODSTAWOWE PARAMETRY:
wzór 1873/88 L32
kaliber: **3,7 cm**
masa armaty: **211 kg**
masa lawety: **257 kg**
długość całkowita: **119 cm**

BASIC PARAMETERS:
model 1873/88 L32
calibre: **3.7 cm**
weight of cannon: **211 kg**
trailer weight: **257 kg**
total length: 119 cm

INFORMACJA DLA ZWIEDZAJĄCYCH:

W tym miejscu kończy się podstawowa trasa ścieżki fortyfikacyjnej. Zwiedzający mogą przejść do wyjścia z Fortu VII lub udać się na dłuższy spacer trasą rozszerzoną prowadzącą przez fosę na lewym odcinku czołowym, barkowym i szyjowym.